

Historie

Formål og perspektiv

Historiefaget gir en unik mulighet til å forstå verden. Faget kan inspirere elevene til å forbinde seg med verden gjennom kunnskaper om andre tider og om bakgrunnen for vår egen tid og samfunnet rundt oss. I møte med nåtidens komplekse kulturelle, sosiale, miljømessige og teknologiske situasjoner, kan historiefaget vise vei til respekt for kulturelt mangfold og til medansvar for en bærekraftig utvikling. Historiefaget skal både gi kunnskap og være et øvelsesfelt for å forstå verden.

Personer og hendelser fra historien kan danne grunnlag for refleksjon, vekke gjenkjennelse og begeistring, men også kritisk refleksjon. Slik kan historiefaget både utgjøre en grobunn for den enkeltes selvforståelse og identitet og for evnen til å være konstruktiv og reflektert deltaker i samfunns- og kulturliv. I spenningsfeltet mellom samfunns- og individaspektet ligger en sentral begrunnelse for fagets viktige plass i steinerskolen: å styrke og pleie den enkeltes identitet med tanke på en fordypet forståelse av 'de andre' i rom og tid.

Menneskehetens samlede viten om sin egen historie utgjør en kunnskapsmengde som langt overstiger hva det enkelte menneske kan sette seg inn i. Både tema- og stoffmengde er uuttømmelig. Det finnes også en mengde forskjellige tolkninger og tilnærminger til historien. Det må derfor tas valg både i forhold til temaer, stoffmengde, kildebruk og metode. Historiefaget i grunnskoleårene er omfattende. Det går langt tilbake i tid og bredt ut i verden. Det fordypet et utvalg sentrale historiske hendelser, har en kulturhistorisk tilnærming og et tverrfaglig tilsnitt.

Begrunnelsen for å gå i dybden er å vekke interesse og engasjement, men også å åpne for en form for gjenkjennelse av menneskers mål og utfordringer på tvers av tidsskille og landegrensener. Ved å begynne langt tilbake i historien og følge menneskehetens og sivilisasjonenes tilblivelse på alle kontinenter gjennom grunnskoleårene, skapes en mulighet for en dypere identifikasjon med et mangfold av kulturer. Det legges vekt på å bryte et ensidig eurosentrisk perspektiv og å inkludere minoriteters, kvinners og barns historiske bidrag og kår. Urfolks situasjon, historisk og nåtidig, tematiseres, deriblant samisk historie og kultur.

Sentralt i historiefaget er en levende formidlet og følelsesmessig engasjerende undervisningssamtale. En fortellende formidlingsmåte åpner for å utforske, drøfte og undre seg over forbindelser mellom nåtidige situasjoner og fortidige hendelser. Ved siden av storpolitiske begivenheter arbeides det med fortellinger fra hverdagsliv, kunst og kultur, handel, produksjon, transport, oppfinnelser og enkeltmenneskers biografier. Sammenhenger med naturgrunnlag og klima tas opp. De peker mot naturfag og geografi og temaet bærekraftig utvikling.

Faget skal legge til rette for at elevene utvikler historisk tenkning og refleksjon. Opplæring i tidlig historie på mellomtrinnet forbindes gjerne med lærerens fortellinger og øvelser i kunst og håndverk, mens eksempelvis fordypning i den franske revolusjon i ungdomstrinnet åpner for politisk refleksjon og diskusjon om historiske og nåtidige samfunnsomveltninger. Historiefaget støtter utviklingen hos elevene gjennom arbeidet med sentrale historiske motiver. Identifikasjon gjennom fortellinger de første skoleårene videreføres i historiske analyser og årsakstolkninger på ungdomstrinnet. Elevene utforsker utviklingslinjer og øver evne til selvstendig tenkning og ferdigheter i å diskutere drivkrefter og årsaksforhold i historien.

Historiefagets forbindelser til andre skolefag som kunst, håndverk, språk og naturfag betones gjennom tverrfaglige aktiviteter. Samtidig skal faget bidra til å skape en tidsbevissthet og gi øvelse i historisk tenkning og refleksjon. Her kommer kildekunnskap, kildekritikk og tolkning inn. Elevene arbeider også med primærkilder som gjenstander, kunstuttrykk, kart og tekster fra tidligere tider. Kontrafaktiske historiebetraktninger egner seg til å øve historisk tenkning.

Historiefaget følger den utviklingsdidaktiske grunntanken i steinerpedagogikken. I de første klassetrinnene får elevene tilgang til en fylde av opplevelser som kan styrke en allmenn evne til empati. En slik evne til innlevelse kan være med på å danne et grunnlag for forståelse og dømmekraft, drøfte hva demokratisk medborgerskap kan innebære og inspirere elevene til å utvikle initiativ og ønske om å omsette den faglige innsikten i samfunnsmessig engasjement.

Kompetansemål

Kompetansemål etter 4. klasse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- delta i muntlig, skriftlig og praktisk-kunstnerisk bearbeidelse av lærestoffet
- undre seg og dele tanker om verdier og levesett i tidligere tider
- begynne å forstå seg selv i tid og rom gjennom å utvikle kronologiske framstillinger
- samtale om viktige geografiske og historiske forutsetninger for bosetting og næringsliv i nærområdet
- vise kjennskap til tradisjonelle samiske levevis
- bidra med minner fra eget liv eller fra eldre blant familie og venner

Kompetansemål etter 7. klasse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjennomføre muntlig, skriftlig og kunstnerisk bearbeidelse av lærestoffet
- bidra med muntlige og skriftlige presentasjoner som viser kjennskap til sentrale skikkelser, hendelser og samfunnsformer i oldtid og middelalder
- delta i utforskende samtale om virkninger av hendelser i oldtid og middelalder, helt inn i vår egen tid
- reflektere over ulikhetene i samfunnsformer og levevis i kulturene som blir omhandlet
- vise grunnleggende kjennskap til og drøfte betydningen av ulike historiske kilder
- søke etter, lese og bruke kilder som omtaler historiske hendelser og skikkelser
- øve bruk av grunnleggende kunnskap om drivkrefter i historiske forløp og endringsprosesser i eget og felles arbeid

Kompetansemål etter 10. klasse

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne

- reflektere over drivkreftene bak oppdagelsesreisene og konsekvensene av dem
- beskrive hovedlinjer i utviklingen fra det førindustrielle samfunn til innføringen av ny teknologi under den industrielle revolusjon og fram til vår tid
- drøfte utviklingen av kolonialisme og imperialisme og gi eksempler på avkolonisering

- beskrive trekk ved Norge i senmiddelalder og under dansk overherredømme
- undersøke og gjøre rede for idéer og krefter som førte til frihetskamp og revolusjoner på 1700- og 1800-tallet og for følgene dette fikk for den demokratiske utviklingen i Norge
- presentere viktige utviklingstrekk i norsk historie på 1800- og 1900-tallet og hvordan de peker fram mot samfunnet i dag
- undersøke og presentere hovedtrekk ved samenes historie og rettighetskamp fra midten av 1800-tallet til i dag
- drøfte årsaker til og virkningene av sentrale internasjonale konflikter og samfunnsomveltninger på 1900- og 2000-tallet og reflektere over betydningen av handlingene til sentrale personer i moderne historie
- drøfte viktige omveltninger i samfunnet i nyere tid, og reflektere over hvordan dagens samfunn åpner for nye omveltninger
- samtale om politiske ideologier og standpunkter og om hvordan de påvirker tolkninger av historiske begivenheter
- reflektere over historiske hendelser og over hvordan samfunnet kunne ha blitt annerledes dersom disse hendelsene hadde utviklet seg på en annen måte
- søke, lese og vurdere kritisk utvalgte historiske kilder for eget arbeid
- drøfte idealene om menneskeverd og reflektere over utviklingen av rasisme og diskriminering i et historisk og nåtidig perspektiv
- skrive samfunnsfaglige tekster i ulike sjangrer og lage, eller finne, illustrasjoner som bygger opp under den skriftlige fremstillingen

Sentrale innhold

2. og 3. klasse

- Kulturbærende fortellinger fra Norge, Europa og andre verdensdeler
- Stedsnavn, veier, bedrifter, gårdsbruk i skolens omgivelser; lokalhistorie og nåtidige samfunnsforhold
- Fortellinger om hendelser og mennesker i nær og fjern fortid i skolens utvidete nærområde
- Fortellingen om eget liv og om livet til noen som står en nær
- Begrepene fortid - nåtid - framtid

4. klasse

- Et utvalg fortellinger fra Det gamle testamentet
- Primæryrker og håndverk i førindustriell tid, i nær fortid og nå
 - Skjønnlitterære fortellinger om jordbruk, skogbruk, fiske, gruwearbeid og håndverk
 - Kvinnens og barns deltakelse i arbeidslivet. Sosiale forhold og forskjeller
 - Årsløpet i jordbruket; kornsorter, husdyr, skogbruk, smie, husbygging, fiske
- Samisk kultur
 - Tradisjonelle samiske levevis, kulturuttrykk og håndverkstradisjoner
- Gjenstander, bilder og bøker knyttet til innholdene

5. klasse

- Norgeshistorie

- Norrøne myter og heltesagn
- Kongesagaer til og med Olav Haraldsson
- Ættesaga
- Vikingtidens kultur
- Linjer til nåtidsforhold

Fra og med 6. klasse kjennetegnes historiefaget av en rikholdig stoffmengde. Kulepunkter angir de overordnede temaene, og et utvalg mulige konkretiseringer er notert til de fleste temaene. Gjennom lokalt læreplanarbeid og tilpasset opplæring kan det føyes til og tas bort elementer i utvalgene av konkretiseringer.

6. klasse

- Tidlige høykulturer: indisk, persisk, mesopotamisk og egyptisk oldtidshistorie
 - Myter og religion
 - Historiske og geografiske forhold
 - Fra nomadiske til bofaste kulturer
 - Samfunnsformer, levevis
- Gresk kultur
 - Greske myter og heltesagn
 - Homeriske eposer
 - Samfunnsformer
 - Filosofi og vitenskap
 - Kunst og idrett
- Hellenistisk kultur
 - Aleksander den store
- Linjer fra oldtidskulturene til nåtidsspørsmål

7. klasse

- Romerriket
 - Kongetiden
 - Republikken
 - Keiserdømmet
 - Folkevandringstiden
- Jesu liv, tidlig kristendom
- Muhammeds liv, islams virkningshistorie
- Europeisk middelalder
 - Pave – konge, kloster – borg
 - Føydalsamfunn
 - Bydannelser, laugsvesen
 - Korstogene; konflikt og kulturutvidelse
 - Sigurd Jorsalfar
- Norsk høymiddelalder
- Linjer fra fortid til nåtidige forhold

8. klasse

- Oppdagelsesreisene
 - Marco Polo
 - 1400-tallets kart, navigasjonsutstyr, båttyper

- Drivkrefter bak reisene
- Henrik Sjøfareren, Vasco da Gama, Ibn Battuta
- 1492: Christoffer Columbus' reise til Amerika; Magellan
- Inka- og aztekerkulturen. Urfolkenes skjebne
- Renessansen i Italia
 - Leonardo da Vinci, Galilei, Mirandola, Savonarola, Michelangelo
- Norges historie og europeisk historie fra 1349 til 1800
 - Kongedømme og kirke
 - Svartedauden
 - Skatter, pliktarbeid, tiende
 - Kalmarunionen
 - Boktrykkerkunsten, reformasjonen
 - Dansketiden
 - Handel og økonomi på 1600- og 1700-tallet
 - 1814; Norges grunnlov
- Historien til norske urfolk og nasjonale minoriteter
- Linjer fra historiske hendelser til nåtidige spørsmål

9. klasse

- Den industrielle revolusjon i England
 - Det førindustrielle samfunn; befolkningsvekst og endringer i jordbruket
 - Endringer i tekstilindustrien
 - Dampmaskinen; nye produksjons- og transportmåter
 - Fabrikker, byer; bo- og arbeidsforhold
- Amerika
 - Trekanthandelen, slaveriet
 - Den amerikanske revolusjon, borgerkrig, avskaffelse av slaveriet
- Norge
 - Industrialisering; Oslo, eller annet område
 - Utvikling 1814 – 1913; parlamentarisme, unionsoppløsning, stemmerett
- Kolonialisering, globalisering
- Linjer fra historiske hendelser til nåtidige spørsmål
- Datateknologiens historie og betydning

10. klasse

- Politiske utviklingstendenser fra 1600-tallet til den franske revolusjon
 - Maktkamper og religiøse motsetninger; 30-årskrigen
 - Konge, adel, kirke; privilegier, føydalsystemet
 - Opplysningstidens politiske ideer
 - Revolusjonens første fase; menneskerettigheter, idealer
 - Revolusjonens andre fase; skrekkelige
 - Sosiale reformer; Napoleon som Europas hersker
 - Nasjonalisme
- Moderne historie
 - Ismer med vekt på sosialismen
 - Karl Marx. Darwin
 - Årsakene til den 1. verdenskrig, kappløpet om koloniene. Skuddene i Sarajevo og krigsutbruddet. 1. verdenskrig
 - Den russiske revolusjon. Lenin og Stalin

- Fredsavtalen i Versailles. Konsekvensene for Tyskland
- Mellomkrigstiden. Hitlers vei til makten
- 2. verdenskrig. Holocaust. Krigen i Norge
- Fredsoppgjøret. Delingen av Tyskland
- Den kalde krigen
- Berlinmurens fall. Oppløsningen av Sovjetunionen
- Linjer fra historiske hendelser til nåtidige spørsmål

Sentrale arbeidsmåter

2. – 4. klasse

Eventyr, legender, sagn og mytiske fortellinger fra hele verden er den ene kjernen i historietemaene i 2. – 4. klasse. Kulturhistorie fra nære områder og nær fortid er den andre.

De muntlig formidlete fortellingene er en opptakt til historiefaget. Innholdene samsvarer med de eldste kulturuttrykk og er forbundet med kulturenes mytisk-religiøse aspekter. De har sin opprinnelse i fjerne tider og strøk, langt fra elevenes tid og steder. Allikevel kan motivene være menneskelig sett gjenkjennelige og nære og innby til undring og refleksjon, sammen med annen bearbeidelse som gjenfortelling, tekster, bilder og dramatisering.

Å gjøre seg kjent med skolens nærområder er en nøkkel til det andre kjernetemaet: lokal kulturhistorie. Å gå turer åpner for erfaringer av boligområder, av gårdsbruk, av veier og av natur. En mosegrodd steingard, rester av en grunnmur langt inne i skogen, ripsbusker langt fra hus åpner for undring og refleksjon om hva som var og er og skal bli, hvordan mennesker har arbeidet og levd før, og hvordan de taler til oss nå. Kanskje finnes det noen som vet og som kan fortelle elevene historien til steingarden eller grunnmuren? Eller er det noen som har skrevet om historien til skipsverftet, husmannsplassen eller herregården? Eller som vet hvordan en høyde eller skjær har fått navnet sitt? Konkrete erfaringer kan legge et første grunnlag for innsikt i forutsetningene for bosetting og ulike næringer, spørsmål som tas videre i samfunnsfagene og i geografi. Å arbeide med nærområdets historie gir også rom for elevenes fortellinger og bidrag til lokalhistorie og kulturkunnskap. En arbeidsmåte er å sørge for tilgang til møter med gjenstander, bilder og bøker om innholdene. Naturfortellinger og –sagn, der planter og dyr, vann og vind får en stemme, kan skape en opplevelsesbasert bro mellom samfunnsfag og naturfag.

I 4. klasse blir den lokale kulturhistorien utvidet. Fortellinger fra, kunnskap om og erfaringer med sentrale primæryrker og håndverk i fortid og nåtid er gjennomgående tema i alle fag: norsk, håndarbeid, mat og helse, engelsk og fremmedspråk, matematikk og i det daglige arbeidet med fortelling, musikk, maling-tegning og diktresitasjon.

Lærers muntlige formidling av skjønnlitterære fortellinger danner et fargerikt bakteppe for å bli kjent med menneskers liv og arbeid i jordbruk, fiske, skogbruk, smie, gruvearbeid, håndverk og handel i førindustriell tid eller nær fortid. Skjønnlitterære tekster presenterer oss for mennesker, voksne og barn, kvinner og menn, som er formet av sin tid og sine omgivelser og som selv skaper historie ved å leve sine liv. Ved å bruke fri fortelling og påfølgende samtale kan læreren tilpasse, utvide og eller bruke utvalgte deler av det skjønnlitterære stoffet. Kunnskap om redskaper, arbeidsteknikker, årsløpet i tradisjonelt jordbruk m.m. hører med til bearbeidelsen.

Temaene blir brakt fram til nåtid ved å legge til rette for at elevene gjør egne erfaringer, tilpasset lokale muligheter: gjøre gårdsbesøk, dra på fisketur, pleie og dyrke kulturvekster, lage mat, bygge

hytte el.l. på skolens område, plante trær. I håndarbeid/håndverk: knytte, flette, veve, mure, snekre, smi.

Som del av kulturhistorien i 4. klasse arbeides det også med tradisjonelle samiske levevis, kulturuttrykk og håndverkstradisjoner; et møte mellom elementer av historie og samfunnskunnskap, beriket av kunst- og håndverksfag. Fortellinger og sanger fra samisk tradisjon hører til, sammen med kunnskap om årsløpet i reindrift, reinens sentrale plass i kultur og næring og grunnleggende kjennskap til samefolket som urfolk.

Deler av innholdene og aktivitetene som er beskrevet ovenfor blir bearbeidet i tekst og bilde i elevenes arbeidsbøker, som gjenfortelling og andre teksttyper.

Gjennomgående i 2. – 4. klasse er å finne og bruke ulike innfallsvinkler til begrepene fortid, nåtid og framtid i eget liv og i samfunnene som tematiseres i de tre årene.

Underveisvurdering

Sentrale arbeidsmåter viser hvordan underveisvurderingen er en integrert del av en læringsfremmende opplæring, der elevene skal gis anledning til å vise og utvikle kompetanse på flere og varierte måter, og der læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i faget. Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget historie gjennom fortellinger, lek, utforskning og praktisk virksomhet med rom for undring og spørsmålsstilling.

5. – 7. klasse

I 5. – 7. klasse blir elevene kjent med en bredde av kulturhistoriske innhold. Lærerens muntlige framstilling av et tema er utgangspunkt for variert bearbeidelse, muntlig, skriftlig og kunstfaglig. Framstillingene er konkrete og detaljrike skildringer av et utvalg karakteristiske trekk ved en kultur og en tid. Menneskers liv og levekår er viktigere enn sammendrag av store hendelsesforløp eller begrepsmessig omtale av utviklingsdrivere. Hvordan så husene ut, hvordan så dagene ut for rik og fattig, for ung og gammel, kvinne og mann. Hva kan vi vite om samfunnsforhold, tanker og verdier. Kilder omtales, usikkerheter også.

Litterære og religiøse tradisjonstekster danner bakteppet for de konkrete skildringene av kultur og levevis. 5. klasse starter i det geografisk nære med norrøne myter og heltefortellinger som blir bearbeidet muntlig, skriftlig og praktisk-kunstnerisk. Fra dette universet av kraftfulle fortellinger går veien til vikingtidens kultur og levevis. Det er mulig å ta for seg glimt fra utviklingen etter siste istid, steinalder, bronsealder, jernalder, før vikingtidens historie.

I 6. klasse starter en i hovedsak kronologisk ordnet verdenshistorie, med sideblikk til tilsvarende tidsepoker i Norge. Det legges vekt på aktelse for tidligere tiders idealer og samfunnsforhold og et globalt, ikke eurosentrisk perspektiv. Gjennom fortelling og egen lesing blir elevene kjent med store fortellinger fra høykulturene i oldtidens India, Persia, Mesopotamia og Egypt. To eksempler kan være legender fra indisk-hinduistiske tekster og Gilgamesh-eposet fra Mesopotamia. Det samme gjelder greske gudemyter og heltefortellinger, ikke minst Odysseen, som klangbunn for kjennskap til kulturen og samfunnsforholdene i antikkens Hellas. Middelalderens legendetradisjon inkluderes i 7. klasses historiestoff.

Lærers presentasjon av et tema følges opp med samtale, eksempelvis ved å stille spørsmål om *hvorfor*. Et eksempel kan være folkevandringene: Hvorfor har vi en tidsperiode hvor så mange folkeforflytninger finner sted? Har det å gjøre med klimaet, med hunernes erobringstokter, med den stadig tiltakende forbindelsen med den romerske kulturen? Og hvordan henger folkevandringene og Romerrikets fall sammen? Hva har enkeltmenneskers handlinger og valg hatt å si? Gjennom slike samtaler blir ikke nødvendigvis alle svarene gitt, men elevene øves i å tenke i årsak og virkning, i sammenhenger og ulike perspektiver, også med hensyn til etisk refleksjon.

Gjennom bruk av tidslinjer, karttegninger og periodisering får elevene et nærmere forhold til hvordan kulturer utvikles over tid. For den romerske antikkens del, tema i 7. klasse, kan en slik tidsforståelse arbeides fram gjennom å periodisere en mytisk tid, en kongetid, republikken, keisertiden, fram til Romerrikets fall. Gjennom karttegnning kan elevene se hvordan den romerske ekspansjonen viser seg i en tidsakse. Det samme kan gjøres for å illustrere kristendommens og islams utbredelse og virkningshistorie over tid.

Det omfattende historiske tidsspennet elevene skal bli kjent med i hvert av de tre årene, krever at det gjøres utvalg gjennom hendelser og biografier som representerer en viss tidsperiode. Bearbeidingen av stoffet gjøres på mange måter. En velprøvd arbeidsmåte er å lage egne arbeidsbøker hvor utvalgte historiske hendelser framstilles gjennom tekstarbeid, tegning av kart og tidsakser, historiske skikkelser og hendelser. Skriveøvelser kan basere seg på historieformidling der hverdagslivet i eksempelvis antikkens Athen er utgangspunktet.

Elevene øver seg i å samtale og reflektere over spørsmål knyttet til både det som utspiller seg i en bestemt tid og hvordan dette har virket videre – kanskje helt fram til nåtiden. Elevene kan bruke historisk kunnskap til forståelse av nåtidige samfunnsfenomener, eksempelvis:

- Steds-, produkt- og personnavn med røtter i de norrøne mytene og vikingtiden
- Samfunnsformer i oldtidens høykulturer i forhold til trekk ved dagens samfunn
- Samler- og veidekulturer, bofasthet, jordbruk og dyrehold, skriftspråk, lover
- Trekk ved livsforhold og oppgaver for menn, kvinner og barn i oldtidens kulturer og i middelalderen; kjønnsroller og sosiale klasser da og nå
- Spirer til demokrati i oldtidens Aten; kjennetegn ved det norske demokratiet av i dag
- Å være borger; rettigheter og plikter
- Rettssystemet i Romerriket som grunnlag for dagens rettspleie
- Trekk ved maktforhold i middelalderens samfunn i forhold til dagens samfunn

Forholdet til kilder er sentralt i historiefaget. Elevene får innblikk i skriftlige og muntlige kilder som ligger til grunn for lærers framstillinger og for egen lesing. I 5. klasse blir de kjent med skaldekunsten, hvordan enkelte skaldere også var deltakere i strid, som de siden framførte sanglig i større forsamlinger. Først langt senere – ofte flere generasjoner senere – ble den muntlige sang- og fortellertradisjonen nedskrevet. Spørsmål oppstår med tanke på hirdskaldere som sto konger og høvdinger nær når de formet og gjenga heltedådene. Hvordan påvirket det fortellingene at skaldene var knyttet til dem på denne måten? Endret de muntlige fortellingene seg i løpet av de lange tidsrommene som gikk fra muntlig framførelse til skriftlig nedtegnelse? Elevene får dermed kunnskap og eksempler på hvordan både kongesagaene og Eddadiktingen har levd i en muntlig fortellertradisjon før de ble nedskrevet.

I 6. klasse får elevene kunnskap om kilder som arkeologiske funn og nedskrevne fortellinger. Man tar fram hva selve begrepet *historie* betyr, og hvordan de første mer omfattende historieverkene ble til. Elevene kan dermed få kunnskap om hvordan historiens far, Herodots historieskriving, var forbundet med reiser han gjorde og hendelser han var vitne til. Gjennom Herodots reiser til Egypt og Persia knyttes også en forbindelse til høykulturer elevene har blitt kjent med tidligere i skoleåret. Da er det på sin plass å ta opp i hvilken kontekst historiefortellingen oppsto og hvordan eksempelvis Herodots skildringer har blitt diskutert av etterfølgende historikere, helt fram til vår tid. «Er det sant?» er et spørsmål som gjerne kommer fra elevene. Et slikt spørsmål er et godt utgangspunkt for samtale.

I 7. klasse forsterkes en kritisk bevissthet om kildene for historiefremstilling. I omtalen av korstogene er det vesentlig å se på hvordan dette framstilles ulikt i en europeisk versus en arabisk kontekst. Det er også interessant å se på hvordan en sen-antikk historiker som Tacitus framstiller kristendommen og de første kristne ut fra en nedvurderende oppfatning som var dominerende på hans egen tid. Elevene kan bli oppmerksomme på at historie framstilles på ulikt vis avhengig av formidlerens bakgrunn. Samtaler om dette tilfører den narrative formidlingen nye, interessante perspektiver og

legger til rette for å forstå hvordan ideer, oppfatninger og kulturbakgrunn kan prege en bestemt tidsperiode.

I 5. klasse åpner Edda-diktene for en fordypning av arbeidet med norrøne myter. Den knappe, konsise verseformen med gjennomgående alliterasjon egner seg for resitasjon, gjerne på norrønt, bevegelse og dramatisering. De norrøne fortellingene og kongesagaene framstilles for eksempel gjennom maling, tegning, resitasjon, diktskriving og dramatisering. Å skrive egne tekster med runetegn er en utfordrende, morsom oppgave.

I 6. klasse bearbeides fagstoffet gjennom en rekke kunstneriske aktiviteter. Arbeidet kan munne ut i dramatisering av temaer fra en av oldtidskulturene. Lesing av lyriske passasjer fra de eldste eposer og hymner innbyr til innlevelse. Utdrag av Homers heksametriske eposer kan øves gjennom resitasjon, og gresk kultur erfares gjennom arkitektur, skulptur og maleri. Greske ord som gjenfinnes i moderne norsk, gresk sang og dans, samt klassiske idrettsøvelser, utvider erfaringen av det klassiske skjønnhetsidealet. «Det skjønne» som et mål kan også erfares i arbeidet med frihåndsgeometri i 6. klasses matematikkfag.

I 7. klasse kan elevene arbeide med korte tekster på latin og utforske ord og begreper i norsk med rot i latin. Kalligrafi gir erfaring av middelalderens skrivekunst. Sjonglering og akrobatikk åpner for en annen side av middelalderkulturen.

Underveisvurdering

Sentrale arbeidsmåter viser hvordan underveisvurderingen er en integrert del av en læringsfremmende opplæring, der elevene skal gis anledning til å vise og utvikle kompetanse på flere og varierte måter, og der læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i faget. Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget historie gjennom utforskning, bearbeiding og praktisk virksomhet samt refleksjon og vurdering av historiske referanser og historiefaglig formidling.

8. – 10. klasse

Verdeshistorien i 8. – 10. klasse omhandler sentrale hendelser og utviklingstrekk fra frambruddet av «den nye tid» og til dags dato. Temaer fra Norges historie fra 1349 til 1814 og videre til dags dato bearbeides gjennom de tre årene.

Når man behandler hvordan verdensbildet endres gjennom renessansen, trekkes et kontrastivt perspektiv inn ved å reflektere over alt vi vet nå sammenlignet med da. Drivkrefter og forutsetninger for de europeiske oppdagelsesferdene er sentralt tema i 8. klasse. De alvorlige følgene for urfolk og deres kultur og levevis belyses og drøftes. Norsk høymiddelalder og unionstid behandles. Samisk historie og storsamfunnets behandling av nasjonale minoriteter belyses. I 9. klasse er hovedtemaet industrialisering og de samfunnsmessige følgene av dette, med utgangspunkt i England. Temaet føres videre til trekanthandel og slaveri og til framveksten av verdenshandel og ressursbruk i rike og fattige land. 10. klasse omhandler revolusjoner og ideologier, med start i den franske revolusjon, og moderne historie. I alle tre årene er det et mål å føre temaene fram til nåtidige forhold og spørsmål.

En bredde av varierte arbeidsmåter tas i bruk i historiefaget. Tilpassing til tema, til elevene og til aktuelle problemstillinger gir rom for ulike arbeidsmåter. Arbeidsmåtene skal bidra til at elevene opparbeider dybdekunnskap om sentrale historiske hendelser og evne til å reflektere over og gjøre rede for dem. Utvikling av kildebevissthet og kildevurdering er sentralt.

Innholdene i historiefaget blir bearbeidet i undervisningssamtale mellom lærer og elever og elever seg imellom. Utgangspunkt for samtalene er lærers og/eller elevs muntlige presentasjon av et tema og elevenes videre lesing og utforskning. Presentasjonene kan være konkrete, handle om mennesker som er involvert – ikke bare dem som gir ordene – og være rike på detaljer og kontekst for hendelsene som er tema. I påfølgende undervisningssamtale kan de konkrete hendelsene drøftes

med mål om å identifisere og beskrive årsaker til, drivkrefter bak og virkninger av hendelsene. Kontrafaktiske spørsmål kan utforskes, eller samtalen kan fortsette til å ta for seg likheter, forskjeller og sammenhenger mellom de historiske hendelsene og nåtidige forhold. Et videre skritt kan være å for eksempel starte med et årsaks – virkningsforhold som er blitt identifisert og prøve å finne andre hendelser i fortid eller nåtid som fremviser lignende forhold.

Som videre bearbeidelse skriver elevene som oftest arbeidsbok med tekst og illustrasjoner til fagstoffet. Faktastoff og referater av lærers presentasjon hører til i arbeidsboken, eventuelt også av den muntlige bearbeidelsen og egen lesing. Elevene skriver i ulike teksttyper. Det kan være tekster som inviterer til innlevelse og identifikasjon, som dikt, fiktive brev, dagboksnotater eller øyevitneskildringer lagt til gjeldende historiske periode. Eller elevene er 'journalister' og skriver reportasjer og fiktive intervjuer.

Elevene arbeider også med fagtekster som omhandler relevante temaer. Oppgavene kan handle om å hente ut informasjon, skrive referat, svare på spørsmål, eller presentere innhold i klassen. I 10. klasse, eventuelt tidligere, kan elever ha i oppgave å legge fram fagstoff fra foregående dag, stille spørsmål til fagstoffet og invitere til faglig diskusjon i klassen.

Elevene skal få selvstendige oppgaver med stigende utfordringer. Da må de forholde seg til eksterne kilder, enten på internett eller fra bøker, og de kan laste ned illustrasjoner eller utforme egne. I den forbindelse øver elevene på å vise til kildene de har brukt. Elevene skal også lese, diskutere og bearbeide kilder utfra kildekritiske spørsmålsstillinger.

Globalisering av handel og økonomi er tema i 8. – 9. klasse. Elevene kan utføre små undersøkelser: Hvilke ingredienser har det vært i middagene familien har spist den siste uken? Hvilke matvarer og krydder kommer hvorfra? Man kan be elevene undersøke merkelappene på deres egne klær og sko og framstille resultatene grafisk-visuelt. Elevene kan presentere, muntlig eller skriftlig, en råvares opprinnelse, historie og anvendelse i dag. Diskusjoner om arbeidsforhold, produksjon og transport i en globalisert verden knyttes til temaet.

I 9. klasse kan elevene skrive om virkemåte og samfunnsmessige konsekvenser av utvalgte teknologiske oppfinnelser, fra dampmaskiner til digital teknologi, og presentere i klassen en teknologisk nyvinning gjennom tekst og bilder.

Elevpresentasjoner av biografien til betydningsfulle samfunnsaktører er en mulig arbeidsmåte. Det kan være forskere, politikere, kunstnere, urfolksledere, kvinner og menn som har bidratt i sin tid og sitt samfunn.

Lærers muntlige fremstilling av karakteristiske historiske hendelser og utviklingstrekk er en hovedkilde for elevene. Lærer presenterer sine kilder for fremstillingene og bringer samtale om kildebruk inn i den videre bearbeidelsen. Elevene kan få og søke etter fagtekster til videre eget lesning og bearbeidelse. Å lese fra autentiske kilder er del av kildekunnskapen. I 8. klasse kan det for eksempel være brev og dagboksnotater fra deltakere i oppdagelsesreiser. Slike øyevitneskildringer gir innblikk i datidens ideologi og menneskesyn og åpne for drøfting av europeernes handlemåter. I arbeid med Norges historie fra 1349 til 1800 kan elevene studere historiske kilder: brev fra dronning Margrete, utdrag fra Kristian 3. håndfestning om Norge, og til sist et brev fra Magnus til riksrådet om problemer med hanseatene. Her må man også øve kildekritikk og diskutere de ulike kildenes avsender og hensikt. Eksempler på arbeid med autentiske kilder i temaet moderne historie i 10. klasse: Kunngjøring fra Serbias president 1. juli 1914, keiser Josefs brev om attentatet i Sarajevo til den tyske keiser Vilhelm 2. den 5. juli 1914 og blankofullmakten fra 7. juni 1914. Tekster av Marx, Darwin, Cecil Rhodes om imperialisme, taler av Lenin, Hitler og Churchill.

Skjønnlitterære framstillinger, bilder og spillefilm om historiske hendelser er viktige kilder for temaene i 8. – 10. klasse. De åpner for drøfting av ulike synsvinkler og fokus for fremstillingene. Implisitte og eksplisitte verdier i litteratur og film kan identifiseres. Og ikke minst kan betydningen av kunst og kultur for nærhet til menneskers ulike vilkår i skiftende tider og samfunnsforhold drøftes.

Elevene bruker fagbøker og nettkilder til muntlige og skriftlige presentasjoner. Hele tiden må det arbeides med utvalg, pålitelighet og relevans av kilder, ikke minst i det uendelige og mangslunne tilfanget som internettet tilbyr.

Ekskursjoner er en erfaringsrik arbeidsmåte som også kan tilordnes kildekunnskap. Den enkelte skolen finner egnete mål for ekskursjoner til museer og samlinger, historiske bygninger, minnesmerker, institusjoner og bedrifter ut fra lokale/regionale forhold.

Også i ungdomstrinnet er dikt, sang, musikk, eurytmi, dramatisering og arbeid med form og farge nøkler til en fordypning av fagstoffet i historie. Hva som prioriteres og vektlegges bestemmes på den enkelte skolen.

Undervisvurdering

Sentrale arbeidsmåter viser hvordan undervisvurderingen er en integrert del av en læringsfremmende opplæring, der elevene skal gis anledning til å vise og utvikle kompetanse på flere og varierte måter, og der læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i faget. Undervisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget historie gjennom å utforske, argumentere, analysere og reflektere over historiefaglige emner og sammenhenger mellom dem, og med fagspråk og teorier vurdere historiske referanser og historiefaglig formidling. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til og til å reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i faget historie.

Sluttvurdering

Sluttvurderingen skal uttrykke den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen etter 10. klasse. Samlet kompetanse inkluderer evne til utforskning gjennom praktisk og kunstnerisk tilnærming i kombinasjon med kunnskap, forståelse, refleksjon og kritisk tenkning. Sluttvurderingen skal vise i hvilken grad og på hvilken måte eleven, muntlig og gjennom bruk av tekst, bilder og kilder, viser allmennkunnskaper og evne til historisk tenkning og refleksjon.